

Jóga pro samouky

(17)

Co není jóga

Dr. Sampurnanand

přeloženo z časopisu *The Mountain Path*, vydávaného Šrí Ramanášramem, číslo III/1967

zveřejněno na www.ceskaakademiejogy.cz a www.rudolfskarnitzl.cz

Učitel, dr. Sampurnanand, byl koncem dvacátých let minulého století vtažen do snah o osamostatnění Indie a svoji stopu zanechal i v politice. Byl ministrem školství, později předsedou ministrů Uttarpradéše a nakonec guvernérem Rajasthánu. V této pozici působil až do dubna tohoto roku, kdy odešel do důchodu. Dr. Sampurnanand, znalý učenec, dobře obeznámený s védskou tradicí a jógou, napsal mnoho knih a článků o filozofii, józe a astrologii, stejně jako o školství a politice, a to zejména v sanskrtu a hindštině. Dr. Sampurnanand je nezlomný a energický představitel hinduistické dharmy – správného chování.

Vydavatel časopisu mě před časem požádal, abych zde přispěl článkem o nějakých aspektech jógy. Nejsem si jistý, zda je tento článek vhodnou a přiměřenou odpovědí na jeho žádost. Přesto mám dojem, že tu existuje jisté ospravedlnění toho, o čem tu píšu.

Ohledně jógy panuje mnoho nepochopení. Některá z nich se zdají být vědomě vytvořená. Je tedy velice obtížné definovat jógu jako pojem, používaný mistry, kteří ji poprvé uvedli v život.

Část nedorozumění možná souvisí s podstatou jógy jako takové. Ať už je jóga jakákoli, snaží se dobrat tajemství života a smrti, odhalit tajemství onoho světa a urovnat zjevnou dvojnost mezi duchem a hmotou. Je třeba uvést, že všechny tyto sféry nejsou přístupné svědectvím, jaká jsou běžnému člověku dostupná, a nejsou ani ověřitelná vědeckými metodami. A potíže se zvětšují otevřeným přiznáním toho, že jakákoli zkušenost, v józe získaná, překračuje řeč i intelekt.

Je všeobecně známo, že jisté techniky slouží rozvoji lidských sil, např. hypnotismu či mimosmyslového vnímání. Tyto techniky mají blízko k určitým jógovým cvičením a takto získané síly mohou být využity k prospěchu, nebo pro nějaký zlý cíl. Jóga si vysloužila špatnou pověst díky své příbuznosti s magií. Žádný člověk nedokáže vyjmenovat všechny úrovně, v nichž se život projevuje. Existují formy života, které jsou lidské zkušenosti běžně nedostupné, existují elementární centra

vědomí a energie, kterých lze určitými prostředky dosáhnout a využít jich k lidskému prospěchu, nebo aby člověku ublížily. Ti, kdo do podobných oblastí fušují, jsou zodpovědní za vytvoření atmosféry strachu a nedůvěry, která zastírá rozdíl mezi jógou a černou magií.

Samozřejmě, že výše uvedené je jen část faktorů, které vytvářejí hodný kus nedorozumění ohledně jógy. Další zmatek byl způsoben podrobným rozvedením původního zdravého smyslu jógy, jejími duchovními vůdci. Zatímco se dříve vystačilo s prostým slovem jóga, dnes se význam rozmnožil na *džňána* jógu (jóga poznání), *karma* jógu (jóga činnosti), *hatha* jógu (ásany, tělesná a dechová cvičení) a *bhakti* jógu (jóga lásky). Je to podobné jako s *vidjás* (technikami, znalostmi) uváděnými v *Upanišadách*. Některé z jógových technik se dokonce osamostatnily a stali se na józe nezávislími. Takže se může doslechnout o *lája* józe (*původně snad techniky hluboké meditace – pozn. překl.*) a *náda* józe (jóga zvuku). Jakmile se něčemu dá zvláštní jméno, vytvoří se kolem toho spousta literatury, která pro opravdové studium může být přínosná, nebo také nemusí. Ze strachu, aby si nový „směr“ jógy udržel svoji oddělenost a výlučnost, existuje ze strany autora přirozená tendence zveličovat drobnosti a budovat zdi tam, kde dříve neexistovaly.

Tímto způsobem, který je možná přirozený, ale přesto nešťastný, vznikají nové trendy, které považují za velmi vzdálené původní podstatě jógy. Jóga se stala nesmírně populární a její popularita se zdá být přímo úměrná všeobecné neznalosti, co vlastně jóga je. Celé to začalo objevem, že určité jógové praktiky, jisté *ásany*, *múdry* (gesta, postoje) a přiměřené zádrže dechu jsou prospěšné zdraví. Působí preventivně a do jisté míry i léčí některé druhy psychosomatických poruch. Na tomto poli byl největším průkopníkem zesnulý Svámí Kvalajánanda. Jeho postoj byl skrz na skrz vědecký a nikdy nezveličoval techniky, kterými se snažil lidi uzdravovat. A co je nejdůležitější – nikdy netvrdil, pokud si pamatuji, že by jeho učení bylo nějakou podstatou jógy. Ve skutečnosti měl oprávněné obavy vědce z toho, že by jeho učení mohlo být mnohými žáky zneužito a mělo by škodlivé důsledky. Před několika lety jsem v korespondenci s ním podotknul, že jógová cvičení, v mnoha případech často používaná pro tělesné výchovu, jsou ze své podstaty statické povahy a jejich využití jako součást systému dynamické tělesné výchovy může být škodlivé, zvláště v případě děvčat. Pokud si dobře vzpomínám, Svámí Kvalajánanda souhlasil, že přijímat jógová cvičení bez náležitého prověření jako součást obecné tělesné přípravy, může být riskantní. Ve svých dílech se Svámí Kvalajánanda pokud možno zabýval jen vyššími aspekty jógy. Ale i tak, to co napsal, by mohlo vést ke zmatku a nedorozumění ohledně toho, co je vlastně jóga.

Ale dnešní jóga, jak už jsem se zmínil, se stává nesmírně populární a popularita józe neprospívá. Na hřiště jógy vtrhlo velké množství učitelů a vzniklo mnoho institucí, které jógu propagují. Životy mnoha z těchto „profesorů jógy“ jsou pro nás Indy komicky jednotvárné. Obecně se snaží indickou, relativně přísnou, scénu opustit a vyšvihnout se před evropským obecnstvem, jehož navívu lze snadno využít. Mnoho lidí na západě je obětí víry, že v Indii je možné nalézt spousty lidí, majících díky praxi jógy hluboké duchovní znalosti, ale okrové roucho zakrývá mnoho hříšníků. Zdá se mi, že lidé tohoto typu vědomě vytváří dojem, že jóga je cosi jednoduchého a snadného, nevyžadující téměř žádné oběti a sebezpřemáhání. Jako příklad bych chtěl uvést knihu, která byla nedávno publikována jistou „školou jógy“, jejíž představitelka, mladá dáma, před nedávnem odjela na západ, aby tam propagovala jógu. Jednou jsem měl příležitost mírně poukázat na to, že by bylo možná vhodnější začít tuto velikou misi v samotné Indii, ale je zřejmé, že se moje námitky neseťkaly s příznivým ohlasem. Chtěl bych ocitovat pár vět z této knihy, jejíž název je *Dynamická jóga*. Tedy cituji: „Můžete pokračovat v užívání přepychu života, a přesto být jogíny. Opravdu není nutné se vzdát světských ambicí či materiálních tužeb, abyste vedli jógový způsob života.“ A ještě jedna citace: „V léčkách a pastech života si nikdo nemůže dovolit se vzdát reality. Pataňdžalio *jama* a *nijama* (morální příkazy a zákazy) platily dobám, které jsou pryč. Dnes je skutečností – prostou a nezlomnou – že už pro ně není místo. V dnešním světě není nutné žít podle těchto návodů.“

Myslím, že už dál nemusím pokračovat. Podle této knihy jóga nepotřebuju *vajrágju* – nepřipoutanost. To dává zasvěcenci (učiteli) volné ruce, aby se bavil svými světskými tužbami a ambicemi a nežádá se po něm, aby nějak změnil svůj styl života. Je to zde vlastně výslovně

uvedeno: „...k dosažení (cílů jógy – pozn. překl.) se nemusíte vzdávat ničeho z vašeho běžného způsobu života.“

Každý uznávaný mistr na nezbytnosti *vajrágji* trval. Pataňdžali prohlašuje: „Kontrola mysli je výsledkem praxe a nepřipoutanosti.“ A Šrí Krišna jasně říká: „Kontroly mysli se dosahuje praxí a nepřipoutaností.“

Pataňdžali jasně uvedl, že *jama*, její příkazy, jsou *sarvabhauma mahavrata* (sliby dané Bohu), což nepřipouští žádnou výjimku. Výše uvedená kniha ale tvrdí, že základní zásady, tj. pravdivost, nenásilí, nehromadění majetku a zdrženlivost se nemusí brát nějak doslova. Víím, že v knize je jedna, či dvě věty typu: „Člověk by se nicméně neměl stát otrokem tužeb.“ Za prvé – je obtížné říci, co to znamená, stát se otrokem něčí touhy, a za druhé – nikdo si nepřipustí, že zrovna on je tím otrokem. Tato malá rada je zbožným přáním, které nebude mít na nikoho vliv. Nemám nějakou zvláštní touhu pomlouvat toto hnutí, ale výroky v této autoritativní publikaci poskytují velice dobrý příklad toho, jak se za účelem propagandy dělá z jógy prostitutka, jak se její význam snižuje. Podobné učení nikoho duchovně nepozdvihne, ale bezpochyby zkazí dobré jméno jógy. Ti, kteří se stali jogíny podle uvedené knihy, zůstávají v nízkých duchovních úrovních, kde vždy byli, s tím, že se budou klamat přesvědčením, že se stali jogíny. Některé praktiky, obhajované v této knize, mohou, při vyloučení mravních předpokladů, které jsou podmínkou, bez níž nelze jógu provozovat, vést k autosugesci či autohypnóze, což je však velice vzdáleno pravým zkušenostem ryzího jogína.

Přibývání těchto samozvaných jogínů, přinášejících zmiňovanou propagaci, bude nešťastné. Jóga není výprodej. Jóga znamená největší oběť – oběť malého, osobního já. Jak prohlásil Kábir, jeden z největších středověkých světců: „Když člověk jen trochu povolí otěže, mysl se zřítí z nebes k zemi.“

Mám dojem, že mnoho upřímných hledajících ze Západu má vcelku lepší představu o tom, co je jóga a její praxe, než mnoho těch, kteří odcházejí na Západ, aby přinesli duchovní poselství zaostalým lidem z Evropy a Ameriky. Upřímný hledající cítí, že praxe jógy je jako snaha šplhat se vzhůru horskou stezkou. Není to ranní procházka růžovým sadem.